

Smrdljiva gošča

Naš list nikakor ne more molče mimo dveh dogodkov, ki sta se pripetila prejšnji teden v Trstu. V dvorano v mestnem središču je bil kot predavatelj ob »okrogli mizi« povabljen tudi konzul Republike Slovenije Tomaž Pavšič. Kakor hitro je ta izustil nekaj slovenskih besed, ga je publika s psovanjem in huronskim vpitjem prekinila; v dvorani pa je nastalo pravo rjovenje, ko si je konzul »drznil« omeniti fašistično preganjanje primorskih Slovencev najprej, nato pa še tistih v tako imenovani »Ljubljanski pokrajini«. Bivši krščanskodemokratski senator, ki je bil prav tako predavatelj na tem večeru, je izvajanja slovenskega konzula označil za »propagando in izzivanje« (glej Il Piccolo, 3. t.m.).

Se ni poteklo 48 ur, ko se je po Trstu bliskovito razširila novica, da je bil na enem mestnih avtobusov pri belem dnevu fizično napaden prof. Samo Pahor. Napadalec ga je hudo žalil in ga hkrati nekajkrat s pestjo udaril po glavi; zaradi udarcev se bo prof. Pahor moral zdraviti pet dni. Tako so izjavili zdravniki v tržaški bolnišnici.

V prvem primeru ne gre le za skrajno neolikano in neomikano vedenje manjše ali večje skupine poslušalcev, temveč za nekaj hujšega. Opsovan in grobo žaljen je bil uradni zastopnik slovenske države; najprej zato, ker je govoril v slovenskem jeziku, potem pa zato, ker je omenil režim, ki je bil v Italiji na oblasti nad dve desetletji, obsodil slovensko manjšino v takratni italijanski državi na narodno smrt in vrh vsega napovedal vojno zavezniškim silam in to vojno tudi izgubil. Ob takšnem poteku pogovora ob okrogli mizi bi oba povabljen slovenska predavatelja lahko povsem upravičeno v znak protesta zapustila dvorano. Tega nista naredila. Upamo, da so se jima prireditelji, vsaj zasebno, opravičili. Iz poročila, ki ga je objavil tržaški Il Piccolo, pa smemo sklepati, da javnih opravičil ni bilo; pisec je celo očital konzulu, da je bil njegov poseg »malo diplomatski« in da ni bil v skladu s temo okrogle mize. S tem je dejansko dal potuho razgrajčem.

DRAGO LEGIŠA ■■■■

Samo z utrjevanjem sloge bomo kos novim in starim problemom

»Samo z utrjevanjem sloge v medsebojnih odnosih in z odločnejšim nastopanjem na vseh ravneh bomo Slovenci v Italiji lahko kos novim in starim problemom, s katerimi se zdaj naša narodnostna skupnost spopada ob zaostrenih političnih razmerah v državi. V preteklih mesecih smo izkusili, kaj lahko pomeni nacionalistična desnica na oblasti za nas in za ves obmejni prostor, katerega sestavni del smo. Ni izključeno, da se bodo v kratkem takšne ali še težje razmere obnovile, od nas pa je odvisno, ali jih bomo dočakali neenotni in nepripravljeni, kakor smo že toliko pomembnih preizkušenj v preteklosti«.

Tako je ugotovilo deželno tajništvo Ssk, ko se je zbralo v petek, 3. t.m., na redni mesečni seji v Števerjanu. Tajništvo je pozitivno ocenilo oblikovanje začasnega zastopstva Slovencev v Italiji, poudarilo pa je, da je treba to zastopstvo nujno in čimprej izpolniti, tako da bi se v njem lahko v polnejši meri prepoznavala celotna naša narodnostna skupnost. Ssk se namerava v tem smislu še dalje odločno zavzemati in zato ponovno poziva vse ostale komponente, naj presežejo parcialne in kratkotrajne interese, ki so hudo ovirali dosedanja prizadevanja za obnovitev skupnega predstavnštva.

Deželno vodstvo Ssk je nadalje izrazilo potrebo, da bi Slovenci v Italiji odločneje nastopali na krajevni, vsedržavni in na mednarodni ravni za uveljavljanje svojih pravic in zakonitih koristi. V tem oziru seveda ostaja na prvem mestu zahteva po pravičnem zaščitnem zakonu. Toda medtem ko so, žal, še vedno v teku priprave na vložitev v parlamentu zakonskega predloga, ki so ga pred časom izdelale najpomembnejše komponente naše skupnosti, pa se je zdaj pojavil zakonski predlog goriškega senatorja Ettoreja Romolija, ki je nezaslišano omejevalen, bodisi kar zadeva zemljepisno področje kot samo vsebinsko zaščite naše narodnostne skupnosti. To bi si morali dodobra zapomniti Slovenci, ki so na volitvah podprli tako imenovani pol svoboščin in še posebej gibanje Forza Italia.

Deželno tajništvo Ssk je posebno pozornost posvetilo uveljavljanju pravic do zastopnosti Slovencev v izvoljenih telesih. Sedanja volilna zakonodaja ne samo ne ščiti naše narodnostne skupnosti, ampak jo celo na-

merno diskriminira, kot je prišlo do izraza pri porazdelitvi volilnih okrožij na tržaški pokrajinski svet, in vsekaror ji dela hude težave še zlasti po uvedbi večinskega volilnega sistema. Deželni svet Furlanije Julijske krajine bo zdaj vzel znova v pretres volilno zakonodajo za občine in pokrajine, prej ali slej pa bo začel oblikovati nov zakon za izvolitev samega deželnega sveta, kakor bo tudi parlament nekoč moral dopolniti volilno reformo za vsedržavne volitve. Nujno je, da Slovenci v Italiji ob tem dosežemo uvedbo mehanizmov, ki naj zaščitijo našo prisotnost v izvoljenih telesih, podobno kot že velja za Lince v bociški pokrajini, pa tudi za Italijane v Slo-

veniji in za druge manjšine v Evropi. Omeniti velja, da gre za pravico, ki jo poudarja tudi Konvencija o zaščiti narodnih manjšin, ki sta jo pred nekaj dnevi poleg 19 drugih držav podpisali v Strasburgu Italija in Slovenija.

Deželno tajništvo Ssk je naposled obravnavalo priprave na upravne volitve, ki bodo spomladi v številnih naših občinah na Tržaškem, Goriškem in Videmskem. Ssk meni, da gre za preizkušnjo, ki bo velikega pomena ne le za zainteresirane krajevne stvarnosti, ampak tudi za celotno našo narodnostno skupnost, ki bo tako spet imela možnost, da pokaže, koliko se zna dogovarjati, ko gre za skupen interes.

Kaj pomeni vstop Romana Prodi v politično arena

Vlada ministrskega predsednika Lamberta Dinija je prejela zapupnico tudi v senatni zbornici in se torej lahko loti reševanja štirih programskih točk, ki jih je predsednik navedel v svojem prvem nastopu v parlamentu. Dini ni sprejel zahteve, ki sta jo tako odločno bila postavila Berlusconi in Fini, češ da je treba takoj določiti datum novih političnih volitev.

Zanimivo pa je, da ta zahteva ni več sporna niti za stranke, ki so jo še pred nekaj dnevi tako odločno odklanjale. Zgodilo se je namreč nekaj, kar je čez noč prekinilo spore in polemike o tem vprašanju.

Znani ekonomist, bivši minister za industrijo, vseučiliški pro-

fesor v Bologni Romano Prodi je na prigovarjanje prijateljev, ki se zbirajo okrog znane in ugledne revije »Il Mulino«, sprejel predlog, naj bi na prihodnjih političnih volitvah nastopil kot glavni kandidat levosredinskega zavezništva in torej kot kandidat za mesto predsednika vlade. Prodi je volilno zavezništvo bi namreč lahko enakovredno tekmovalo s tako imenovanim »polom svoboščin«, ki je za svojega glavnega kandidata že potrdil Silvia Berlusconi. Glede na dejstvo, da si dejanstvo že stojita nasproti dve fronti in da je s tem izpolnjen glavni rekvizit oziroma zahtevke večinskega volilnega sistema, je določitev datuma novih političnih volitev postala skoraj nepomembna.

Romano Prodi ni strankarski človek, a je vernik, česar ni tudi nikdar skrival. V politično arena je stopil predvsem na vztrajno in dolgo prigovarjanje predsednikov obeh parlamentarnih skupin Ljudske stranke, Andreatte in Mancina, hkrati pa je imel več pogovorov in stikov z glavnim tajnikom Demokratične stranke levice D'Alema.

Do tu je v teoriji vse lepo in prav, stvarnost pa je drugačna. Kot ponovno ugotavljajo proučevalci italijanskih razmer, je Italija dežela paradoksov in anomalij. Milanski Corriere della Sera na

D.L. ■■■■

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 9. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Irska, lepa in tragična (Dorica Makuc); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Likovna delavnica; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dopisnice z najbližjega vzhoda.

■ PETEK, 10. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturne diagonale: Likovna delavnica; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Ivan Tavčar: »Cvetje v jeseni«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: S pravljico po svetu (Meri Ozbič); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 11. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Filmi na ekranih; 9.25 Potpuri; 10.00 Poročila; 10.10 Koncert v Katoliškem domu v Gorici; 11.35 Iz Dopisnic z najbližjega Vzhoda; 11.45 Znani ansambli; 12.00 Krajevne stvarnosti: Ta rozajanski glas (oddaja iz Rezije); 12.45 Primorska poje '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Tu 362875. Z vami kramlja Sergej Verč; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Lida Turk: 22. leto ob zori: »Čudežen otrok«.

■ NEDELJA, 12. februarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder. Ferenc Molnar: »Dečki Pavlove ulice«; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 12.30 Nabožna glasba; 11.45 Vera in naš čas; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Lida Turk: 22. leto ob zori: »Čudežen otrok«; 15.00 Krajevne stvarnosti; 17.30 Krajevne stvarnosti: Iz naših prireditev.

■ PONEDELJEK, 13. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.35 Slovenska lahka glasba; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Vladimir Bartol: Ettore Mangialupi, protagonist Tržaških humoresk; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na otroškem valu, vodi Martina Repinc; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Znanstvene raziskave; 18.40 Za smeh in dobro voljo.

■ TOREK, 14. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Cigani, večni popotniki (Kata Kjuder); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Vladimir Bartol: Ettore Mangialupi, protagonist Tržaških humoresk; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Zlatko Kovač: Scramteman Scaraldo. Radijska igra.

■ SREDA, 15. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obzornik; 9.10 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Vladimir Bartol: Ettore Mangialupi, protagonist Tržaških humoresk; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje '94; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

Ob parlamentarni debati o novi vladi

KJE SLOVENSKI GLAS?

V prejšnjih dneh smo lahko po televiziji sledili parlamentarni debati o zaupnici Dinijevi vladi. Najprej je razprava potekala v poslanski zbornici, nato pa v senatu. V obeh je nova vlada prejela zaupnico in s tem postala polnopravna.

Predsednik vlade Lamberto Dini je v svojem programskem govoru omenil tudi vprašanje narodnih manjšin in potrdil obveznosti za njih rešitev. Tudi če je bila to le načelna izjava, ima vseeno svoj politični pomen. Parlamentarna debata v obeh zbornicah je nato pokazala, da so o manjšinskem vprašanju govorili le predstavniki manjšinskih strank, to se pravi Južni Tirolci in predstavniki iz Doline Aosta. Tako sta bili Südtiroler Volkspartei ter Union Valdôtaine edini v tem oziru, v senatu pa še načelnik skupine progresistov.

V poslanski zbornici ni nobenega slovenskega predstavnika, medtem ko sedi v senatu tudi slovenski predstavnik, izvoljen na listi progresistov v goriškem okrožju. Na lanskih političnih volitvah so ga podprle tudi druge politične sile, med temi samostojna slovenska stranka. Pričakovati bi bilo, da se bo slovenski senator v tako pomembni debati, kot je glasovanje o novi vladi, oglasil in to, predvsem o manjšinski problematiki. Pa tega nismo dočakali.

Slovenci smo imeli v rimskem parlamentu v začetku dvajsetih let odločne in pogumne poslance, ki so v mnogo težjih situacijah in tudi po nastopu fašizma premočrtno nastopali in zagovarjali naše pravice. Josip Vilfan, Engelbert Besednjak, Virgil Šček, da inenumajemo le najbolj znane in markantne. Izvoljeni so bili seveda na narodno manjšinskih listah, tudi v povezavi z južnotirolsko stranko. Tako sta slovenska lipova vejica in tirolska planika složno nastopali v korist obeh manjšin v severni Italiji. Odtod tudi danes naša potrditev samostojnega slovenskega nastopa in medmanjšinskega sodelovanja.

Že v preteklosti pa se je dogajalo, da slovenski izvoljeni predstavniki na vsedržavnih levčarskih listah niso mogli (ali smeli) nastopati ob tako važnih debatah, kot je predstavitev vlade. To so morali prepustiti svojim »večjim« kolegom oz. stran-

kinim predstavnikom. S tem pa je jasno izzvenela nekaka drugorzrednost slovenskih predstavnikov! Vsekakor ne lepa in tudi ne hvalna vloga...

Kot kaže, bomo morali kmalu spet na volitve za obnovo parlamenta, (čeprav

morda ne tako hitro, kot si želijo Berlusconi, Fini itd.). Spet se bomo morali slovenski volivci skoraj akrobatsko vrteti med to ali ono silo, ki naj bi jo podprli. Mislim pa, da bo slovenska stranka tudi na podlagi prej omenjenih dejstev zelo težko svetovala svojim volivcem, naj glasujejo za listo ali kandidata, ki pri najvažnejših parlamentarnih razpravah nima za umestno in potrebno nastopiti in tako v prvi osebi dokazati svojo identiteto! a.b.

Kaj pomeni vstop Romana Prodijskega v politično arena

primer opozarja na dvojno italijansko anomalijo, to je na dvojno odstopanje od pravil. Tako omenja, da ima na levi naravnost gospodujoči položaj bivša komunistična stranka, na desnici pa zavzema to mesto bivša fašistična ali pofašistična stranka. Vse to že zdaj negativno vpliva na politično stanje in bo tudi vplivalo na prihodnji volilni boj.

Za uspeh na prihodnjih državnoborskih volitvah bodo odločilni, kot soglasno trdijo izvedenci, glasovi zmernih, konservativnih plasti, ki sestavljajo tako imenovano politično sredino. Zato je zelo važno, kako se bo do snužkega se Prodijskega volilnega zavezištvja opredelila Ljudska stranka. Pod vodstvom Rocca Buttiglioneja je bila ta stranka izrazito sredinska in je vabila k sebi ljudi tako z leve kot desne. Zdaj pa se je pojavil na politični sceni Prodi, za kar imata veliko zaslugo že omenjena vidna pripadnika Ljudske stranke, ki pa se je že odločil za levosredinsko izbiro. Se bo z njo strinjala vsa Ljudska stranka? Odgovor na to vprašanje naj bi dalo še ta teden zasedanje strankinega vsedržavnega sveta. Znano je, je še nedavno tega strankin glavni tajnik Buttiglione govoril, da bi bilo »pametno tvegati« skupen nastop z Berlusconiem in Finijem že na spomladanskih deželnih volitvah. Prodijskega prisotnost

v politiki utegne torej povzročiti razkol v Ljudski stranki in celo »pokopati« njenega sedanjega glavnega tajnika. Res pa je, da niti Prodijskega niti Berlusconijske fronta ne moreta zanemariti sredinskih, zmernih glasov.

Njun boj se bo zato osredotočil na pridobivanje konservativnih množic. Milanski dnevnik v tej zvezi omenja, da grozijo Prodijske tri nevarnosti: da se obkroži z »veterani prve republike«, da nad njim zagospodarijo »levi katoliški integralisti« in da skrajneži izničijo njegov v političnem pogledu strogi, zmerni, a optimistični program.

Za trenutni politični položaj je značilno, da je nekako »splahnelo« zanimanje za nadaljnjo usodo Severne lige, ki je v sedanjem parlamentu na začetku imela nič manj kot 180 predstavnikov in bila torej najmočnejša parlamentarna skupina. Liga bo imela 11. in 12. t.m. v Milanu kongres. Tedaj se bo izkazalo, če bo potrjena linija glavnega tajnika Bossija, ki je Berlusconijske prisilil k odstopu. Prav gotovo pa drži, da je ta politična sila v hudi krizi, ta pa bi verjetno izbruhnila tudi brez Bossijeve »vojne napovedi« Silviu Berlusconijske. Politična vizija velike večine Liginih volivcev je namreč v kričeem nasprotju ali vsaj zelo daleč od političnega, socialnega in gospodarskega programa samozvanega »pola svoboščin«.

Smrdljiva gošča

Kar se je zgodilo prof. Samu Pahorju, očitno sodi med kriminalna dejanja, a z obtežilno okoliščino, da je vzrok tega dejanja narodnostna mržnja. Smo že tako daleč, da Slovenci v Trstu nismo več varni niti za svoje življenje?

Včeraj (v sredo, 8. februarja) sta se v Rimu prvič srečala nova zunanja ministra Italije in Slovenije. Dogodka, ki smo ju pravkar omenili, gotovo nista najboljši uvod v pogovore med novima šefoma diplomacije sosednih držav. Prav gotovo pa kažeta, da je treba take pogovore pričeti na samem dnu. Tu se je namreč usedla smrdljiva gošča, ki jo je treba čimprej odstraniti.

Posnetek z okrogle mize o zapuščenih nepremičninah

(foto Kroma)

Prešernov nagrajenec, pisatelj Alojz Rebula

»Absolutno mi ni žal, da sem se ukvarjal s slovensko kulturo«

V Cankarjevem domu v Ljubljani so na predvečer slovenskega kulturnega praznika slovesno podelili Prešernovo nagrado tržaškemu pisatelju Alojzu Rebuli ter Matjažu Klobčiču za delo na filmskem področju. Od zamejskih ustvarjalcev pa je iz Prešernovega sklada dobil priznanje tudi režiser Sergej Verč.

Nekaj dni pred slovesno podelitvijo je Alojz Rebula sprejel tudi povabilo našega tednika, da odgovori na nekaj vprašanj, čeprav so ga v teh zadnjih tednih časnikarji kar »oblegali«, tako da je bil takšne medijske pozornosti že malo naveličan, čeprav je je sicer že vajen, posebno v tem zadnjem obdobju, ki je bilo z ustvarjalnega vidika zanj izredno plodno.

Rojeni ste bili in v glavnem vse svoje življenje preživeli v tem obmejnem prostoru. Vam je to kdaj pomenilo utesnjenost? Kako ste občutili svojo prisotnost tu?

Utesnjenost sem občutil samo v tem smislu, da človek piše v okolju, ki je v bistvu do kulture alergično. To je edina utesnjenost, ki pa je zunaj mene, v meni samem pa takšnega občutka nikoli ni bilo. Gre torej za neko sociološko utesnjenost, ki pa me več kot toliko niti ne zanima.

Katero od Vaših del, ki ste jih napisali v teh letih, bi želeli, da bi bilo prevedeno v italijanščino oz. za katero bi bilo pomembno, da bi ga spoznala tudi italijanska publika?

Nobeno, ker Italijanov naša kultura absolutno ne zanima.

Ste v to popolnoma prepričani?

Popolnoma.

Do upokojitve ste bili profesor na slovenskem tržaškem klasičnem liceju France Prešeren. Ali kaj pogrešate ta šolska leta?

Po pravici povedano razreda samega ne pogrešam. Pogrešam pa vsakdanje občevanje z mojimi dragimi klasičnimi, Grki in Rimljani, toda temu od pomorem tako, da to občevanje nadaljujem tudi v lastnem stanovanju.

Kaj bi svetovali mladim v zamejstvu, ki se ukvarjajo ali bi se želeli ukvarjati s književnostjo?

Ni kaj veliko svetovati. Rekel bi le to, naj človek s svojim kulturnim delom ne išče nekih zunanjih, družbenih afirmacij, ampak naj išče neko kvaliteto, ta pa je odvisna bodisi od lastnega talenta bodisi od študija. Svetoval bi predvsem študij in še posebej študij slovenskega sveta, slovenske preteklosti, slovenske kulture, slovenske tradicije. To, kar se sedaj prav zamejskemu človeku odmika, ker postajamo pravzaprav duhovno že nekeje asimilirani, kolikor nismo že jezikovno.

O Vas so pisali že vsi najpomembnejši literarni kritiki od vsepovsod z najrazličnejšimi oce-

nami in mnenji. Kako pa Vi osebno ocenjujete svoje književno delo?

Kako naj ocenim svoje literarno delo, ko pa samega sebe ne morem oceniti. Avtor je najmanj poklican za to.

Pa vendar ... kljub vsemu ima verjetno vsak avtor neko mnenje o tem, kar piše, oziroma svojo literaturo nekako uvršča.

Ne vem, kaj naj odgovorim na to. Rečem lahko le, da mi absolutno ni žal, da sem se ukvarjal s slovensko kulturo. Nikoli nisem imel niti najmanjše skušnjave, da bi iz te kulture skakal v kakšno drugo, nikoli nisem imel kakšnih sanj, da bi bil dvojezičen avtor.

Katero od številnih del, ki ste jih do sedaj napisali in v katerih ste se preizkusili v domala vseh literarnih zvrsteh, Vam je danes najljubše?

Še najbolj pri srcu mi je delo, ki sem ga napisal pred 20 leti, »Oblaki Michigana«, moj potopis po Baragovi deželi. To pa iz dveh razlogov — prvič, ker je v tem delu zajeto moje doživetje Amerike, od Amerike, ki jo poznamo, njenih vele mest, kakor Amerike, ki je ne poznamo, njene veličastne narave, njenih brezmejnih gozdov in njenega res celinskega zelenja. Na drugi strani pa mi je to delo pri srcu, ker sem ga pisal v dobi, ki je bila zame posebno težka — šlo je namreč za čas Kocbekove afere, ko sva z Borisom Pahorjem takorekoč izključena iz slovenske kulture in tako

sem tudi doživeljal potem to »svojo« Ameriko kot nekak beg iz tiste more. Potem pa, ko sem se vrnil, sem pisal to delo v izredno srečnem razpoloženju.

Kako gledate na sedanje dogajanje v Sloveniji in slovensko-italijanske odnose?

Zame je prvenstveni dogodek Slovenije, ki ga še nisem niti do kraja dojel v njegovi veličastnosti, njena osamosvojitve, ustanovitve slovenske republike, slovenske neodvisne države. To je fundamentalni dogodek, ob katerem zbledijo vse politične preklarije, ki smo jim priča.

Kar zadeva odnose med Slovenijo in Italijo, pa menim, da ti odnosi ne bodo nikoli zaljubljeni. Lahko bodo korektni, težko pa bodo potekali na prijateljski ravni, bodisi zaradi preteklosti kot tudi zaradi naših temperamentov, ki so zelo različni, in naših mentalitet, ki so tudi različne.

Kaj imate v tem trenutku na Vaši delovni mizi, s katerim delom se sedaj ukvarjate? Pripravljate izid kakšne nove knjige?

V tem trenutku imam na mizi krtačne odtise knjige, ki naj bi izšla v doglednem času, to je ponatis mojih »Prepivov«, to se pravi tiste rubrike, ki sem jo štiri leta imel v ljubljanskem tedniku Družina. Ne gre za kakšno vnašanje novih momentov, ampak za popravljanje tiskovnih napak. Zapisi naj ostanejo takšni, kakršni so, kot dokumenti nekega časa, ki je bil res na prepihu, torej leta takoj po nekem temeljnem političnem prelomu v naši zgodovini.

Ob samem nastanku ste bili tudi sodelavec Novega lista. Česa se spominjate iz tistega obdobja?

Z Novim listom sem začel sodelovati, ko sem spoznal dr. Engelberta Besednjaka. V tem tedniku sem objavil pismo brata, ki je takrat odhajal

v Avstralijo. Včasih sem objavil tudi nekaj poročil o kulturi slovenske emigracije v Argentini. Skratka, lahko rečem, da sem v listu precej sodeloval in dr. Besednjak mi je nekoč celo predlagal, da bi imel tudi kakšen daljši podlistek, za kar pa se potem nisem odločil.

V nekem intervjuju ste pred časom izjavili, da Vam nagrade, priznanja, prestiži niso ravno življenjska strast. Kaj Vam torej pomeni Prešernova nagrada, najvišje slovensko priznanje za umetniško delo?

Če sem rekel, da družbena prestižnost ni moja življenjska strast, tudi ta nagrada ne doseže tiste plasti v meni, kjer se kuhajo tiste življenjske strasti. Kvečjemu bi tu hotel videti neko priznanje slovenski zamejski kulturi, namreč tisti kulturi, ki se v dobi nesvobode ni uvrstila v določeno plast, ampak je ostala zvesta na braniku človečnosti in svobode. Recimo kultura, kot se je predstavljala tukaj — Draga, Mladika, Zaliv, Most; torej kultura, ki je ostala svobodna v zamejstvu.

Za konec še Vaš pogled na manjšino. Vi živite v njej, sredi nje vse življenje. Kaj menite o sedanjem položaju naše narodnostne skupnosti?

Ko človek sledi našemu življenju v časopisju, bi skoraj imel vtis, da se res nekaj dogaja pri nas na ravni kulture, na ravni gledališča in tudi tiska. Zame je to povrhnjica, pod katero pa vidim neko tragično življenjsko gluhotu, začeni na biološki ravni, če upoštevam, da imamo tukaj slovenske vasi, ki dobesedno usihajo, saj se ponekod že štiri leta ni rodil slovenski otrok. Ta pot vodi seveda v čisti nič, pa naj delamo kulture, kolikor hočemo. Prva le ostaja tukajšnja prisotnost našega človeka in šele potem sledi vse drugo, od kulture do novih zidanj itd.

Prva perspektiva, ki bi morala vezati našega človeka tukaj, je slovenska družina, ki se ne boji tako panično življenja, kot se ga boji danes in s tem izpričuje tudi svoj strah pred samim bivanjem, kajti bati se otrok pomeni bati se življenja.

Patrizia Devidè iz Tržiča razstavlja v Ilirski Bistrici

V galeriji Na Vidmu v Ilirski Bistrici bo v petek, 10. februarja, ob 19.30 odprtje razstave umetnice Patrizie Devidè iz Tržiča. Slikarka se je upodabljačo umetnosti najprej učila pri Avgustu Černigoju, leta 1982 pa je diplomirala na grafičnem oddelku Akademije za likovno umetnost v Ljubljani in že leto kasneje začela s skupinskimi in samostojni razstavami, najprej v rodnem Tržiču, nato po Sloveniji, po Furlaniji, na Tržaškem in Goriškem, leta 1988 tudi v Neaplju in Bellunu. Nekajkrat je sodelovala tudi pri skupinskih razstavah v Ga-

leriji TK v Tržaški knjigarni v Ulici Sv. Frančiška.

Patrizia Devidè je kmalu opustila grafiko in se posvetila drugim tehnikam. Začela je s pastelom, nadaljevala z oljem, v zadnjem ustvarjalnem obdobju pa je začela ponovno slikati s pastelom. Umetnostni kritik Milko Renner je o umetnici napisal, da izredno čustveno doživlja barvno pojavnost in je njena predanost pastelu v tem smislu povsem skladna z njenim umetniškim iskanjem.

Na odprtju razstave v Ilirski Bistrici bo sodeloval tudi Tržaški oktet.

Prešernova proslava 95

Slovenci smo menda edini narod, ki uradno in zavestno obhaja dan svoje kulture in ki je Prešernovo visoko pesem, Zdravljico proglasil najprej za narodno in potem še za državno himno.

Prepričan sem, da je tako prav in da smo na to lahko vsi ponosni, saj nas niso vojskovanja in osvajanja, s katerimi se radi ponašajo nekateri večji evropski narodi, pospremila v zgodovino. Le naša kultura nas je pospremila v družbo evropskih kulturnih narodov. Pri tem smo gotovo predolgo pozabili na zasluge, ki jih je za slovensko pisano besedo imel genialni prosvetljenec Primož Trubar. Nekeč smo ga verjetno zanemarjali zato, ker se je boril za protestantsko reformacijo, kasneje pa le zato, ker je bil duhovnik. Končno je bila tudi ta krivica popravljena s proglasitvijo novega praznika v Sloveniji.

Nekateri sicer oporekajo dejstvu, da obhajamo Dan slovenske kulture na dan obletnice smrti našega velikega pesnika Prešerna, utemeljitelja naše kulture. V tem vidijo nekaj mazonističnega, ker pač ne praznujemo dneva Prešernovega rojstva. Pa vendar sam mislim, da je tudi tako prav. Če je namreč rojstvo tisti dogodek, za katerega nimamo nobene zasluge in navadno tudi ne za tisti dogodek, ki zaključuje našo življenjsko pot, pa je gotovo tisti vmesni čas med obema dogodkoma, to je tisti čas, ki mu pravimo naše življenje, tisto obdobje, s katerim pretežno sami upravljamo, ga sami usmerjamo in osmišljamo in za katerega smo v dobrem in slabem tudi sami odgovorni.

Prešeren je to svoje življenje uporabil tako, da je naš jezik povzdignil v krog civiliziranih jezikov, utemeljil uporabo slovenščine pred tedaj že uveljavljeno nemščino. Prešeren je jezik kranjskih kmetov povzdignil na raven evropskih kulturnih narodov. Za to njegovo dejanje, za to njegovo izbiro smo mu dolžni hvaležnost in ga upravičeno proslavljamo. Kajti taka odločitev v tistem času ni bila sama po sebi umevna. Zahtevala je samozavest in ponos pripadnosti majhnemu narodu, ki ima pravico enakopravnega življenja pod soncem. To

pravico so nam sicer v poznejših letih še mnogokrat osporavali z najrazličnejšimi pretvezami. Upamo, da je z nastankom svobodne države Slovencev tudi ta boj dokončan.

Ob letošnjem dnevu kulture ne morem mimo dejstva, da bomo letošnjo jesen proslavljali petdesetletnico obnove slovenskega šolstva v Italiji, ki ga je bil fašizem ukinil. Sam sem bil deležen prvega dneva povojne slovenske šole, tega dogodka, ki je preokrenil smer in smisel mojega življenja. Zato se ga spoštljivo spominjam. Mladi rod, ki danes, hvala Bogu, povsem naravno obiskuje slovensko šolo, se morda tega dejstva ne zaveda dovolj, kakor se morda ne zavedajo škode in krivice, ki jo svojim otrokom naredijo tisti starši, ki svojega otroka ne zaupajo slovenski, ampak tuji šoli. Premalo se zavedamo, da materinščina namreč ni neka človekova slučajna pritiklina, ki jo lahko poljubno zamenjamo kot srajco, temveč je kot barva naših las ali naše kože, skratka, sestavni del naše osebe.

Toda samo proslavljati dan slovenske kulture ni dovolj! Kultura od nas zahteva življenjsko zavezanost. Zavedati se moramo, da kultura namreč ni isto kot znanje. Seveda nam je tudi znanje potrebno, saj se je brez znanja na vsakem področju našega udejstvovanja nemogoče uspešno prebiti. Toda znanje zelo hitro zastari, zato ga je treba nenehno ob-

navljati. Kultura pa je stil življenja, ki ne zastari. Ta stil življenja izhaja iz zavesti, da človek živi v nekem okolju, zraste na nekem vrtu, iz katerega ne more samo črpati, temveč ga mora s svojim življenjem in delom tudi gojiti. Zato je povsem jasno, da nam ne more biti indiferentno, katero šolo in katero društvo obiskujemo mi in naši otroci ali če podpiramo naše kulturne ustanove vsaj s svojo prisotnostjo. Kulturni delavci v glavnem žrtvujejo ogromno energije za ustvarjanje našega kulturnega vsakdana. Prepogosto je skrb za našo kulturo naložena vedno na ista ramena. A tudi mi bomo gotovo po vsaki kulturni prireditvi duhovno bogatejši. Zato za vzdrževanje naše kulture ne more biti indiferentno, če so naše kulturne prireditve dobro ali slabo obiskane, če kupujemo in beremo slovenske časopise, revije in knjige, če so učilnice slovenskih šol polne ali prazne.

Če hočemo biti vredni obhajanja našega kulturnega praznika, se moramo teh problemov zavedati, moramo torej vsaj s svojo prisotnostjo, če že ne z aktivnim sodelovanjem, prispevati k soustvarjanju našega kulturnega okolja. To nam bo dalo pravico, da z mirno vestjo obhajamo vsako leto praznik slovenske kulture.

Rafko Dolhar

(Govor je bil izrečen na odlično obiskani Prešernovi proslavi v Devinu v organizaciji domačih zborov »Fantje izpod Grmade«, »Ladjica« in »Devin«. Ob tej priložnosti je bila tudi na sporedu predstavitev Dolharjeve knjige o Kugyju.)

Ob kulturnem dnevu

Potrebna ni le hvala, ampak tudi kritika

Povod za ta zapis je bil obisk sivolasega gospoda profesorja, ki mi je prišel voščiti ob novem letu. Mimogrede se mi je zahvalil, da sem priobčil tisti članek o doberdopski razglednici, čemur je botroval goli slučaj. Sicer ne vem, ali še kdo danes verjame v slučaj, mene je prav ob tem članku spremljal velik slučaj. Slučajno sem si en izvod tiste razglednice izposodil, slučajno sem končno po slučajnih ovinkih prišel tudi do objave... Skratka slučaj!

Ob Prešernovem prazniku, ali ob dnevu slovenske kulture, radi razmišljamo o kulturi. O tistem, kar pravzaprav spremljamo, vdihamo, živimo in morda tudi sami oblikujemo, pa z eno besedo imenujemo kultura. To je beseda, ki jo nekateri imenujejo kraljico Parnasa, kaj pa je njen princ, ne vem — verjetno »vrstki kulture...« Ob kulturnih dogodkih se obnašamo kulturno in to je prav! Nastaja pa vprašanje, če se ob kulturnem dogodku tudi duhovno (kulturno!) obogatimo. Navedel bom nekaj primerov.

V Gorici je bila pred leti kulturna prireditve, posvečena komurkoli že. Na njej je govoril kolega. Imel je zelo zanimiv poseg in si je tudi marsikaj upal povedati. Kakšen je bil odziv na ta govor, oziroma na ta kulturni dogodek? Zelo zanimiv: »Velika večina kulturne smetane, ki je bila na tisti prireditvi, se je spotaknila ob govornika, ker ni imel kravate! Nikjer pa nisem zasledil pogovora o tem, kaj je povedal in če je sploh kaj povedal!«

Dve desetletji nazaj smo doživeli zopet v Gorici podoben dogodek. Nekdo se je spomnil, da bi bilo dobro, če bi v postu imeli postne govore, kot jih poznajo širrom sveta, pa tudi na radiu Trst A. Povabili so v travniško cerkev mladega kaplana iz Solkana.

Tudi tu je bila vmes smola! Gospod je po maši prišel pred zbrano božje ljudstvo v običajnem »raisekolarju«. (Bela srajca na črni podlagi.) Tako, kot se je tedaj oblačil kler v jugoslovanski Sloveni-

Ambrož Kodolja

Čestitke Ssk Rebuli in Verču

»Slovenska skupnost iskreno čestita pisatelju Alojzu Rebuli za prejem Prešernove nagrade in režiserju Sergeju Verču za prejem nagrade iz Prešernovega sklada. Visoki odlikovanji nista le zasluženo priznanje za ustvarjalno delo, temveč tudi dokaz o visoki kakovosti slovenske kulture v zamejstvu, potrditev enotnega slovenskega prostora, pa tudi spodbuda za nadaljnje kulturno snovanje na zahodnih obronkih slovenskega narodnostnega ozemlja.«

»Če nagrada Sergeju Verču tudi izrecno poudarja pomen slovenskega kulturnega povezovanja tudi preko državnih meja, pa predstavlja Prešernova nagrada za življenjsko delo Alojzu Rebuli veliko priznanje za njegovo vrhunsko literarno ustvarjalnost, a tudi za njegovo visoko etično držo in jasno narodno opredelitev. Slovenska skupnost čuti dolžnost, da se ob tej priložnosti še posebej zahvali Alojzu Rebuli, ki si ni pomišljal zastaviti svojega imena in ugleda v podporo prizadevanj slovenske stranke v Italiji, kadarkoli je bil za to naprošen.«

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Edvard Kocbek

**GLOBOKO ZGORAJ
ALI VISOKO SPODAJ**

Režija Vladimir Jurc

V četrtek, 9. februarja, ob 16. uri
ABONMA RED I

v petek, 10. februarja, ob 16. uri
ABONMA RED H

v ponedeljek, 13. februarja, ob 16. uri
ABONMA RED G

v torek, 14. februarja, ob 16. uri
ABONMA RED H

v sredo, 15. februarja, ob 12. uri
za višje šole

v Kulturnem domu v Trstu

Nagrajeni zmagovalci natečaja ob 150-letnici S. Gregorčiča

V predverju Kulturnega doma v Gorici so na začetku tega tedna podelili priznanja zmagovalcem natečaja »Simon Gregorčič v posoškem prostoru«. Natečaj sta v lanskem letu priredili obe osrednji kulturni organizaciji na Goriškem, Zveza slovenskih kulturnih društev in Zveza slovenske katoliške prosvete, da bi tako počastili 150-letnico pesnikovega rojstva. Natečaj je bil namenjen dijakom nižjih in višjih srednjih šol na Goriškem in ni bil tekmovalnega značaja, kljub temu pa so se organizatorji odločili, da podelijo posebno priznanja 33 najzaslužnejšim dijakom in dijakinjam.

V imenu obeh organizacij sta spregovorila Rudi Pavšič za ZSKD in Damjan Paulin za ZSKP, ki je med drugim poudaril pomen te slovesnosti kot uvod v prazno-

vanja ob dnevu slovenske kulture.

V imenu ocenjevalne komisije je spregovorila prof. Marija Češčut. Povedala je, da je natečaj obsegal tri področja — literarno, likovno in fotografsko — udeležili pa so se ga dijaki nižje srednje šole Ivan Trinko, pedagoškega liceja »Simon Gregorčič« ter zavodov »Ivan Cankar« in »Žiga Zois«. Pri ocenjevanju izdelkov so upoštevali predvsem osebni pristop dijakov do Gregorčiča. Vsi prispevki, je še dejala prof. Češčutova, so bili vsebinsko dobri in estetsko dovršeni. Češčutova je poudarila tudi pomen, ki ga imajo takšne skupne pobude, pa tudi dejstvo, da delo goriških slovenskih dijakov pripomore k večji povezanosti goriških Slovencev s pesnikom Gregorčičem.

Balantičeve poezije v glasbeni preobleki

Balantičevi verzi, ki jih odlikujeta poetično bogata oblika in žlahtni akordi, so dobili tudi glasbeni izraz po zaslugi natečaja Zveze slovenske katoliške prosvete iz Gorice ob 50-letnici pesnikove smrti. Krstna izvedba nagrajenih skladb in podelitev priznanj nagrajencem je bila v četrtek, 2. februarja, v komorni dvorani Katoliškega doma. Prisotni sta bili tudi Balantičevi sestri Tinka in Milka.

Po uvodnih besedah napovedovalke Fanike Klanjšček je prof. Lojzka Bratuž orisala lik pesnika Franceta Balantiča. Kot drugi veliki predstavniki slovenske lirike je tudi on umrl zelo mlad. Bil je interniran v taborišču v Gonarsu, pri komaj 22 letih pa je izgubil življenje v plamenih. To dejstvo je še toliko bolj pretresljivo, če pomislimo, da je Balantič sam o sebi preroško zapisal »V ognju grobe plapolam«. Vendar, čeprav je bilo njegovo življenje kratko, pa je bilo tudi pesniško izredno bogato. V svojem značilnem slogu, bogatim z izvirnimi metaforami, je izpovedal dramo mladega človeka, ki v težkih časih, kamor ga je postavila usoda, hrepeni po svobodi.

Večer se je nadaljeval s predstavitvijo zbirke izvirnih skladb na Balantičevo besedilo. Prof. Franke Žgavec, ki je izdajo uredila, je v svojem posegu podala kratek zgodovinski pregled glasbenega razvoja na Goriškem. Poudarila je pomen te zbirke tudi v našem zamejskem prostoru. V publikaciji z naslovom »Bogat sem kakor ti-

hi glas piščali« so zbrane skladbe nagrajenih avtorjev in tiste, ki jih je pripravila komisija. Za likovno opremo knjige je poskrbel Franke Žerjal, spremno besedo pa je napisal prof. Andrej Bratuž.

Skladbe, ki so objavljene v zbirki, so zelo zanimive in kvalitetne. Nekatero so izvedli na Balantičevem večeru v Katoliškem domu. Bariton Martin Srebrenič je ob klavirski spremljavi Helene Plesničar izvedel nagrajeno skladbo »Domov« Jožeta Trošta, ki je prejela prvo nagrado v kategoriji B za samospjev s spremljavo klavirja ali komorne instrumentalne skupine. V kategoriji A pa je prvo nagrado prejela zborovska skladba za mešani, moški ali ženski zbor »Judežev obup« Stanka Jeričija. Delo je pod vodstvom prof. Franke Žgavec izvedla komorna pevska skupina.

Komisija, ki so jo sestavljali dirigent Marko Munih, skladatelj Ivan Florjanc in muzikolog Edo Škulj, je nagradila še tri skladbe. Kantata »Sacrum delirium« skladatelja Tomaža Sveteta je prejela prvo nagrado v kategoriji C za vokalno-instrumentalno delo v obliki kantate. Skladatelj Samo Vremšak je s skladbo »Zadnji čas pred zimo« prejel drugo nagrado v kategoriji A, skladba »Gospod odgovori očem« skladatelja Štefana Mavrija pa je prejela v isti kategoriji tretjo nagrado. Priznanja sta podelila predsednik ZSKP dr. Damjan Paulin in Franke Padovan.

i.f.ž.

Potrebna ni le hvala, ampak tudi kritika

ji. Naslednje jutro navsezgodaj je dobil njegov nadrejeni telefonsko sporočilo, naj takšnega kaplana ne pošilja več, ker je bil za cerkev nedostojno oblečen in se je verno božje ljudstvo pohujševalo; zato bodo že sami poskrbeli, da se bodo ti postni govori nadaljevali. (Ker ubogi kaplan ni imel talarja, roketa in štole, so postni govori tisto leto enostavno odpadli.) Zanimivo: »Nihče se ni spotaknil ob tem, kaj je povedal, ampak ob tem, kako je bil oblečen!« Res obleka tudi naredi človeka, pa vendar...

Ne vem, ali ste kdaj razmišljali, koliko knjig in publikacij izide v našem zamejstvu, od Milj do Trbiža. Koliko kulturnih prireditvev in glasbenih stvaritev premoremo. — V matični domovini nam to upravičeno zavidajo, kajti vse to kaže na neko vitalnost, ki je, ali pa je zato, ker jo ustvarja peščica kulturnih zanesenjakov. Vsekakor pohvale vredno. Ob vsem pa zopet ugotovljamo, da bodisi literarna kot tudi dramska dela praviloma ne doživijo kritike (ali zelo redko!), ampak jih vsi zapisi, ki so jim posvečeni, samo predstavijo, ne pa tudi kritično obdelajo in ne povedo, kaj je bilo dobro, kaj pa bi se lahko tudi izboljšalo. (Izjema so zelo tehtni zapisi o glasbenih dogodkih, ki jih napiše a.b. Seveda jih je treba vsaj dvakrat prebrati, da se iz zapisa izlušči jedro in s tem tudi sporočilo, ki je ne samo tehtno, ampak tudi zelo objektivno, in vem, da ga velikokrat italijanski glasbeni kritiki kar prevajajo za svoje ocene...) Menite, da je to za nas dobro, da se ne prebere nobena kritika, recimo o letošnji zbirki Mohorjevega ali Jadranskega koledarja? Kaj se nihče ne upa napisati nič, ker se pač vsakdo boji, ali pa enostavno to ni več potrebno? Spominjam se, da sem se krepko porezal ob Marčevih Črepinjah, ko sem opozoril, da je danes moderno (!), da se z lektoriranjem tega ali onega dela načrtno skuša uničiti ali pa potvoriti sporočilo, ki ga avtor hoče predočiti. Za ta posel so nekateri naši lektorji specializirani. Tu ne botruje slučaj ali piščevo slabo znanje jezika, pač pa pretveza, da se tako načrtno briše del naše zgodovine, da bi se ohranilo samo tisto, kar je komu po volji... V goriški Katoliški knjigarni smo se o tem lahko prepričali. Ko je Ljubo Marc predstavil svoje Črepinje je rekel: »... Jaz sem napisal tipično primorsko mineštro. V Ljubljani pa so mi iz nje naredili navadno argo juho... Potem sem zarobantil, orka duš, in

je prišlo to, kar je sedaj tu!« — Komentar k tem besedam ni potreben. Slišali so ga vsi, ki so tisti večer prisostvovali predstavitvi. Sam pa ga imam posnetega na magnetofonskem traku! V vednost vsem, ki me bodo zopet napadali!

V zadnjem času se vrstijo najrazličnejše likovne razstave. Tudi na to moramo biti ponosni, saj priča, da živi med nami lepo število teh, ki se tako ali drugače posvečajo tej zvrsti umetnosti. Kritiki o teh razstavah pa skoraj ni. Vse, kar se piše in pove, je v glavnem predstavitev. Nihče si, recimo, ni upal povedati, da je poslikava župnijske cerkve v Ročinju škandal! Nihče si ni upal zapisati nekaj vprašajev, ali spada freske Krištofa Zupeta v tiste vipavsko tipične kapelice križevega pota, ki se bahavo razprostirajo ob poti k cerkvi na Gradišče pri Vipavi. Ne gre tu za slog, gre tu za krajinsko vključitev neke umetniške stvaritve v okolje, kar zopet ni nepomembno!

Koliko takšnega prefinjenega čuta so imeli naši predniki, ko so dobesedno posejali najrazličnejša znamenja in križe po naši deželi, ki so tako nevsiljivo vraščeni v okolje, kot bi jih tja postavila narava sama... Koliko nasilja je na tem področju in o tem zopet nihče ne piše! Ali je vse to zastrto očem kritike ali pa o tem zopet raje molčimo, da je tako volk sit in ovca cela... Tako se nekateri likovniki dobesedno povelečujejo in tisti, ki bi morali oblikovati umetniški okus širokemu sloju, načrtno pozablajo, da živijo ob njih med nami tudi drugi, ki so prav tako vredni njihove uveljavitve, pa jih zaradi skromnosti ne postavljamo v ospredje, ker...

Ob kulturnem, ali Prešernovem dnevu, naj bi se vsaj kdo zbudil in tako napisal tudi kakšno kritiko tega ali onega kulturnega dela ali stvaritve, da bodo zanamci vedeli, da le nismo vse skupaj samo pasivno spremljali, ampak da so vsaj včasih mislili tudi z lastno glavo, čeprav vsi vemo, da je v tem našem zamejstvu to vsaj za nekatere zelo neprijetno, da ne rečem celo nevarno!

* * *

V Gorici je bila v sredo, 8. februarja, osrednja Prešernova proslava, ki sta jo priredili ZSKD in ZSKP. Člani Gledališke šole Odra 90 so uprizorili gledališki recital, slavnostni govornik pa je bil Aleš Doktorič, ki je poudaril potrebo po integraciji in vključevanju v širši kulturni kontekst, kar pomeni obogatitev lastne identitete.

Nova knjiga o soški fronti

Celovška Mohorjeva družba je v teh dneh poslala na knjižne police novo knjigo, ki je posvečena soški fronti in prvi svetovni vojni v soški dolini in na Tolminskem. Napisal jo je dr. Vasja Klavora, ki je sicer specialist kirurg v šempetarski bolnišnici pri Novi Gorici, znan pa je tudi po tem, da je napisal že eno knjigo o prvi svetovni vojni na Tolminskem in v Posočju. Prva knjiga je nosila naslov Plavi križ, sedanja pa Koraki skozi meglo — Soška fronta Kobarid — Tolmin 1915-1917. Knjiga je iz-

hoparnih podatkov, nasprotno, avtor se spominja večkrat svoje očetne, ki mu je o krvavi vojni na Soškem govoril, v svojem pisanju pa skuša Klavora tudi najti svoje korenine in temelje svojih prednikov. Klavora se v knjigi Koraki skozi meglo predvsem omeji na opisovanje dogajanja med prvo vojno na Tolminskem. Pri pripravljanju za knjigo se je Klavora oprl na 56 knjižnih izdaj,

v knjigo je uvrstil podatke okrog 320 ustnih virov in pričevanj in se oprl na več kot 600 člankov, ki so takrat izšli v italijanskem in nemškem časopisju. Zraven tega pa je Klavora pregledal še veliko fotografksega in drugega zgodovinskega gradiva. Knjiga je gotovo osvežitev za boljše poznavanje soške fronte in prve svetovne vojne na Tolminskem.

Jurij Paljk

Handkejeva igra v Gorici

V sredo, 25. (RED A) in v četrtek, 26. januarja 1995 (RED B), s pričetkom ob 20.30 bo v Kulturnem domu v Gorici (ul. I. Brass 20) letošnja četrta gledališka predstava v abonmaju SSG — sezona 1994/95 — in sicer delo Petra Handkeja »Igra brez besed« (Čas, ko nismo vedeli ničesar drug o drugem).

V torek, 24. januarja 1995 (ob 20.30) pa bo v goriškem Kulturnem domu ista predstava v italijanski verziji za abonente Emac.

Predstavo v goriškem teatru prireja SSG s sodelovanjem Kulturnega doma iz Gorice (tel. 0481/33288).

Retrospektiva Pavla Medveščka na gradu Kromberk Na ogled še dve razstavi

Grad Kromberk, v katerem ima sedež Goriški muzej, te dni obiskovalcu ne kaže običajne podobe, saj so stalne zbirke v glavnem podrte, ker ta mogočna stavba gosti tri občasne razstave. Na prvem mestu je treba omeniti retrospektivno razstavo grafika in slikarja Pavla Medveščka, rojenega leta 1933 v Anhovem in sedaj živečega v Solkanu. Do razstave bi moralo priti že ob avtorjevi 60-letnici rojstva, a so se priprave zavlekle in tako je bila odprta decembra lani, trajala pa bo do konca februarja t.l.

Medveščkova retrospektiva na gradu Kromberk zavzema večji del prvega in drugega nadstropja tega obsežnega poslopja, skupno pa je na ogled nad 200 grafik, risb in ilustracij. Gledalec je tako dobil neponovljivo priložnost celovite predstavitve življenjskega opusa tega plodovitega ustvarjalca, ki pa ni dejaven le kot likovni umetnik, marveč tudi kot vesten zapisovalec ljudskega pripovednega izročila in njegovih šeg, prav tako ustvarjalnosti na področju ljudskih instrumentov, mask, vedeževanja, kmečkih opravil in stavbarstva. Pavel Medvešček je bil namreč daljše obdobje zaposlen na novogoriškem zavodu za spomeniško varstvo, kjer je bil zadolžen za ljudsko stavbno dediščino. Prekrižaril je primorsko deželo podolgem in počez, še posebej pa se je zanimal za kraje med rekama Sočo in Idrijo, torej nedaleč od njegovega rojstnega kraja. Sporočilo naših prednikov je uspešno izrazil na dva načina, v likovni govorici in v pisani besedi, kar je nedvomno redka sposobnost.

Zazrtost v preteklost, to je tista prvina, ki jo srečamo že pri njegovih zgodnjih grafičnih delih, v katerih nekoliko naivno opisuje značilno primorsko vaško arhitekturo. Že kmalu pa se pojavi tudi človeška figura, najsi bo ženska ali taka, ki prikazuje npr. pacifiste (1966). V tem slogu, ki je značilen po drobno črtkanem, kar mozaičnem oblikovanju likov, kot bi bili

zloženi iz kamnov, je jasno razviden naslon na domačo primorsko dediščino s kamnitim kraškim svetom in njegovim stavbnim bogastvom. V kasnejši ustvarjalni fazi so Medveščka začeli zanimati fosili, te neme priče starodavne geološke zgodovine našega planeta. Vanje je pričel vpletati tudi etnografske in kmečke prvine, npr. pletene koše ali semena, z uporabo nove grafične tehnike — sitotiska, pa je uspel uresničiti tudi mikaovni barvni svet z značilno prelivajočimi se toni. Sledi ciklus z naslovom Sisma, v katerem odzvanja spomin na potres leta 1976, ki je povzročil tolikšne človeške in gmotne rane.

Tudi pri njegovih risbah bi lahko izluščili nekatere značilne prvine, ki se ponavljajo, to pa so predvsem kraška arhitektura, ljudska verska znamenja — pili, človeška figura, živali in fantastična bitja iz pravljic, ki jih je slišal od starejših pripovedovalcev med Matajurjem in Korado. Slednje je Medvešček tudi zapisal in zbral v knjigi z naslovom »Na rdečem oblaku vinograd rase« (Ljubljana 1990). Zanimivo je, da je te pravljice sam tudi ilustriral in tako je nastal niz koloriranih risb, ki pojasnjujejo neverjetne zgodbe, v katerih se prepletajo resnično z neresničnim, človeška bitja s prikaznimi, groza in veselje, slabo in dobro.

Naslednji zaključen ciklus pomenijo pili, te zanimive ljudske arhitektonske tvorbe iz lesa ali kamna, ki pa se v Medveščkovi umetniški predelavi pojavljajo kot v nebo kipeči poenostavljeni masivni liki, ki vzbujajo skritostno spoštovanje. Nasploh je kamen pri Medveščku vedno vzbujal radovednost, tako da se je zanimal tudi za pripovedke o čarnih kamnih in svetih znamenjih, to bogastvo pa je zbral v svoji drugi knjigi z naslovom »Skritost in svetost kamna« (Trst 1992).

Retrospektivna razstava Pavla Medveščka na gradu Kromberk prikazu-

je tudi njegove ex librise in grafično oblikovanje. Ob razstavi je izšel dobro ilustriran katalog s spremnimi besedili Ivana Sedeja, Maje Jerman Bratca in Branka Marušiča. Življenjepis in celotno dokumentacijo o umetniku ter njegovem opusu je sestavil Matjaž Breclj, ki je tudi vodil priprave na razstavo.

Skromno vzporednico Medveščkovi retrospektivi pomeni razstava 40 letsozezov Avgusta Černigoja s portretnimi upodobitvami slovenskih pesnikov in pisateljev, ki je bila ob letošnjem slovenskem kulturnem prazniku postavljena v pritlični veži v gradu Kromberk. Predstavljeni so značilni liki naših književnikov od Primoža Trubarja prek Valentina Vodnika, Franceta Prešerna do Ivana Cankarja in Franceta Bevka. Černigoj je v teh drobnih umetninah uspel približati duhovno podobo portretirancev, nalogo pa je uresničil v strogo figuralnem, rahlo modernistično naglasenem slogu. In še ena razstava je na ogled v gradu, postavljena pa je v drugem nadstropju z naslovom »Drobci nekega vsakdana«. Nanjo opozarjajo že vitrine v pritličju, v katerih so predstavljeni nekateri obnovljeni predmeti iz keramike, najdeni ob gradovih na Primorskem. Razstava v drugem nadstropju pa prikazuje podobno gradivo iz severovzhodne Slovenije, najdeno ob izkopavanjih pri cerkvah, gradovih in mestnih obzidjih. Gre za uporabne in okrasne predmete iz keramike, železa in stekla iz časa po letu 1000, torej za najdbe, ki pripadajo mlajšim zgodovinskim obdobjem na ozemlju Koroške, Štajerske in Prekmurja.

Vse tri občasne razstave na gradu Kromberk nam omogočajo vpogled v raznovrstno kulturno bogastvo, segajoče od arheologije do umetnostne zgodovine in etnologije, ki pa vsaka na svoj način dokumentirajo dosežke človekovega duha.

M.V.

redno lepo oblikovana, v njej pa je tudi veliko fotografskega gradiva, ki bo posebno zanimalo vse tiste ljubitelje zgodovine, ki bi radi izvedeli kaj več o prvi vojni in strašnih bitkah v Posočju. Dr. Vasja Klavora je postal specialist za prvo svetovno vojno, in to v knjigi tudi vidimo, saj je pisana v vsem razumljivem jeziku, odlikuje pa jo tudi dobra dokumentacija. Vasja Klavora je namreč natančno pregledal avstrijske, italijanske in tudi slovenske zgodovinske vire. Knjigo pa odlikujejo naravnost izredna pričevanja ljudi, ki so prvo vojno in soško fronto doživljali na svoji koži, bili očividci, ali pa bili kakorkoli že udeleženci vojne vihre med letoma 1915 in 1917.

Knjiga Koraki skozi meglo je nadaljevanje zgodovine takojmenovanega »kobariškega čudeža«, ki se ga dobro spominjajo predvsem Italijani, saj so pri Kobaridu doživeli tako velik polom, da je še danes beseda Caporetto v italijanskem jeziku sinonim za velik in hud poraz. Knjiga ima enajst poglavij in zajema čas od začetka svetovnega spopada pa do oktobra meseca 1917. leta.

Pisanje Vasje Klavore je prijetno, saj ni v knjigi nikjer samo su-

Rahel incident v Redipugliji

Vsi več ali manj vemo, da se Redipuglia po slovensko imenuje Sredipolje. Verjetno zato, ker so tam slovenski kmetje s Krasa imeli svoje njive? Ime razlagajo tudi drugače. Vsem nam je znano, da je tam veliko italijansko vojaško pokopališče. Na to pokopališče — markanten arhitektonski spomenik — vodijo skoraj vse po tovalne agencije svoje turiste in jim govorijo o marsičem. Res je, da je na vrhu za kapelo lep relief z zelo dobro vrisano fronto v prvi svetovni vojni. Čeprav tudi laičen poznavalec zapazi, da so avstro-ogrski vojski odvzeli kar dober del fronte in jo priključili italijanski vojski, da je ta fronta videti bolj drzna in tudi herojska... O tem naj raje piše kdo drug.

Malokdo pa ve, da počivajo naši slovenski, kot tudi vojaki drugih narodov, ki so sestavljali avstroogrsko vojsko, malo naprej na lepo urejenem avstrijskem vojaškem pokopališču. Na to pokopališče nas opozarjajo table, ki so napisane v treh, ali nekatere tudi v več jezikih. Da so jih postavili, je imel zanje največjo zaslugo tamkajšnji pokojni duhovnik don Nino Lupieri. Ta je z vso furlansko ihto (!) pritiskal na občino, da so postavili te table, verjetno tudi zato, ker je imel veliko obiskov, ki so ga spraševali, kje je to pokopališče.

Tudi naše slovenske turistične agencije so redni gostje italijanske redipuljske kostnice, kar jim sicer ne oprekam, vsi po vrsti pa pozabljajo, da ležijo kranjski Janezi malo naprej na pokopališču, ki je vredno, da ga Slovenec, kot tudi član kateregakoli drugega naroda, ki je tvoril bivšo Avstroogrsko

monarhijo, obiše. O tem se lahko vsakdo prepriča z nagrobniki, saj tam dobimo poleg slovenskih tudi madžarska, češka in hrvaška imena, zato bi moralo biti samo po sebi umevno, da bi se ustavili tudi tu! — Pa na žalost ni tako!

V nedeljo, 15. januarja, je italijansko kostnico v Redipugli obiskala večja skupina Madžarov. Pripravili so jim pravi vojaški ceremonial. Naša Dežela je gostila članke združenja iz Bony na Madžarskem »Isonzo Baraty Kor«. Med njimi je bil tudi predstavnik madžarskih oboroženih sil, general Femiger Gyorgy. Po končanem ceremonialu, preden so zapustili kostnico, je k varnostniku generala Gyorgya pristopil Slovenec in ga poprosil, če bi gospodu generalu izročil pismo. Še prej pa mu je povedal, da protestira, ker ni sta ne on ne spremstvo obiskala avstroogrškega pokopališča, kjer so pokopani tudi madžarski vojaki, ki so bili tedaj v avstroogrski vojski. Madžarski varnostnik se je preplašil, verjetno ni pričakoval, da ga nekdo tu nagovori v madžarščini in poskrbel, da sta general in celotno spremstvo zelo hitro zapustila kostnico in odšla dalje, kot so rekli »po programu«. Tisti Slovenec pa je bil malo trmast in je poskrbel, da je pismo, ki ga madžarski varnostnik ni hotel vzeti, prišlo po faksu na generalov naslov v vojno ministrstvo, preden je general prišel v Budimpešto. — Vse skupaj je za koga nepomembno! Je pa lahko tudi zelo poučno. — Kako kmalu pozabljamo na naše ljudi, ki počivajo v tujini in tako brišemo sami svojo lastno zgodovino!

K.

»Bolhe« v SSG

A. Kolar, F. Korošec, S. Colja in S. Baldè v Tomizzovi otroški igri (foto Kroma)

V Kulturnem domu v Trstu je bila prejšnji teden premiera duhovite otroške igrice sodobnega tržaškega pisatelja Fulvia Tomizze »Bolhe v operi« (v izvirniku: »Anche le pulci hanno la tosse«), ki sta jo v sodelovanju pripravili Slovensko stalno gledališče in zasebno italijansko gledališče la Contrada iz Trsta. Teatra sta, vsak za svojo publiko in v svojem jeziku, pripravili predstavi dvojčici s skupnim tehničnim osebjem, a vsak s svojimi igralci in režiserjem.

V slovenski predstavi so z odlično interpretacijo, s petjem in plesom nastopili Sara Baldè, Franko Korošec, Stojan Colja in Aleš Kolar, delo pa je zrežiral Boris Kobal. S Tomizzovimi »Bolhami« je SSG v tej 50. jubilejni sezoni uspešno speljalo že drugi skupni projekt z italijanskim gledališčem. Za mednarodni festival Mitelfest, ki je potekal lani poleti v Čedadu, je slovenski teater skupaj z gledališčem Teatro stabile del Friuli Venezia Giulia iz Trsta v koprodukciji pripravil Handkejevo delo »Čas, ko nismo vedeli ničesar drug o drugem«.

Slovenska skupnost v Trstu dela na novem naslovu

Slovenska skupnost dela na novem naslovu v Trstu. V teh dneh se seli iz Ul. Machiavelli 22 v Ul. Gallina 5, III. nadstropje, poštna številka 34122, ohranila pa bo številko telefona in hkrati faksa 040/639126.

Slovenska skupnost je morala zapustiti dosedanja sedež, ker je bil potreben temeljitih popravil in ker ga lastnik, tj. Slovensko dobrodelno društvo prodaja, v novih prostorih pa bo prav tako v najemu. Ssk se želi ob tej priložnosti tudi javno zahvaliti Slovenskemu dobrodelnemu društvu za dolgoletno korektno in prijateljsko sodelovanje.

Ssk naposled obvešča, da ohranja urnik uradovanja na svojem novem tržaškem naslovu, in sicer vsak dan od ponedeljka do petka od 9. do 12. ure.

Janko Jež

SPOMINI (26)

(Ob 50-letnici kapitulacije italijanske fašistične armade v Sloveniji)

»Po sporu med Titom in Zahodom je bilo jasno, da bodo zahodne države storile vse, da čim več slovenskega ozemlja priključijo snujoči se svobodni tržaški državi. Zato so v začetku leta 1946 bivši poslanec Jože Špindler, publicisti dr. Janko Jež, dr. Lujo Leskovar in dr. Ciril Žebot ustanovili v Rimu kot evropskem središču slovenske politične emigracije »Akcijški odbor za samostojno in suvereno slovensko državo«. Odbor je svoje poglavito delo opravil leta 1946 in pa 47 ob pripravah za mirovno pogodbo z Italijo. Takrat je s številnimi spomenicami seznanil zavezniške vlade in Združene narode z novimi slovenskimi narodnimi težnjami in cilji, katerih izraz je zahteva po združitvi vseh Slovencev v svobodni, samostojni in demokratični državi. Pojasnjeval jim je značaj, delo in cilje nasilniškega komunističnega režima v Sloveniji ter narodni odpor proti njemu. Dal je tudi svoje predloge glede bodočega Svobodnega tržaškega ozemlja.

Selitev svobodnih Slovencev na razne konce in kraje sveta v letu 1947 in 1948 je delno razvila javno in načrtno delo v tem smislu. Pač pa se je na vseh koncih in krajih začelo drobno in na zunaj nevidno snovanje ter pridobivanje posameznikov in skupin.

S povratkom v Trst sem končal nalogo, ki sem jo prevzel v Rimu kot tajnik Akcjskega odbora za neodvisno Slovenijo. Po smernicah, ki sem jih do-

bil na odborovih sejah, sem nastopal tudi po razidu odbora, pa ne samo v Rimu, ampak tudi v Trstu, kamor sem se vrnil leta 1948. Sklenil sem, da se kot šolnik vključim v delo za obnovo slovenskih šol v okviru demokracije in svobode, ki sta vsaj navidezno, toda pompozno in ostentativno lebdeli nad Svobodnim tržaškim ozemljem.

II. del

Spet v osvobojenem Trstu

Po 18 letih emigracije in internacije sem se spomladi leta 1948 vrnil v Trst in zasedel mesto vodje slovenskega oddelka pri prosvetnem uradu ZVU, ki je bilo prazno, odkar je januarja istega leta Srečko Baraga emigriral v Argentino.

Pisatelja Borisa Sancina sem prosil, naj me seznanj s političnim položajem na Tržaškem. Pridobil me je za vstop v Slovensko demokratsko zvezo. Začel sem sodelovati pri tedniku Demokracija. Ustanovil sem Slovensko prosvetno matico. Nato pa sem dal pobudo za izdajanje revije Stvarnost, pri urejanju katere je z menoj sodeloval Franc Jeza. Kmalu sem se znašel in, lahko rečem, vživel v novo okolje.

Nekega dne mi je Sancin povedal, da ga je obiskal znanec, dr. Bojan Ribnikar, predvojni lastnik mariborskega Večera. Ribnikar mu je zaupal, da je v zvezi s tržaškim vprašanjem iskal stike s primernimi italijanskimi sogovorniki. Enega je našel v iredentistu izpred prve svetovne vojne, nato pa med zadnjo vojno članom italijanskega odporniškega gibanja Gianiju Stuparichu.

Ribnikar in Stuparich sta se pogovarjala o Trstu in njegovem zaledju. Stuparich je razvijal svoje znane misli o širšem gospodarskem zaledju, ki ga Trst potrebuje za svoj obstoj. To širše zaledje naj bi obsegalo Češkoslovaško, Madžarsko in Avstrijo, se pravi zaledje, ki ga je Trst imel pred prvo svetovno voj-

Občni zbor bančne sekcije

V petek, 3. februarja, je bil v razstavnih dvoranah Zadružne kraške banke na Opčinah deveti občni zbor Deželne bančne sekcije, ki deluje v okviru SDGZ v Trstu. V velikem številu so se ga udeležili člani upravnih in nadzornih odborov, ravnatelji in vodilni funkcionarji včlanjenih kreditnih zavodov ter seveda njih predsedniki in podpredsedniki in predstavniki SDGZ.

V svojem poročilu je predsednik bančne sekcije Pavel Milič — ta funkcija se vsako leto izmenično prenaša na predsednika drugega denarnega zavoda — poudaril pozitivne podatke (združitev openske in nabrežinske hranilnice v »kraško banko« in okrepitev navkljub gospodarski stagnaciji drugih zavodov) pa tudi negativne dogodke (uvedba komisarske uprave v Kmečki banki v Gorici). V glavnem je bančna sekcija uresničila paket stimulacijskih posegov *S podjetnostjo iz krize v razvoj*, ki je bil sprejet na zadnjem občnem zboru oktobra meseca 1992 leta v Katoliškem domu v Gorici. To so prispevki za nove podjetniške in poklicne dejavnosti, kar je za naše gospodarstvo in za celotno skupnost velikega pomena, štipendiranja na bančnem in na drugih področjih, povezanih z našim gospodarstvom; žalostno pa je dejstvo, da prosilcev za štipendije ni bilo ne z Goriškega ne iz Benečije.

Podrobno blagajniško poročilo je podal tajnik Vojko Kocjančič, v katerem je poudaril, da Bančna sekcija ni pri svojem delu zane-marjala niti kulturnih dejavnosti: poskrbela je za organizacijo no-voletnega koncerta in podeljeva-

la podpore šolam, društvom, ter prispevke za mladinski tisk, prireditve in natečaje in pripravila razne reklamne akcije.

V svojem poročilu se je tajnik dotaknil tudi problemov našega gospodarstva in s tem povezani problemi denarnih zavodov. Ob koncu se je razvila živahna razprava, med katero so prisotni posegli s konkretnimi, mestoma zelo kritičnimi a tudi neumestnimi pripombami in predlogi ter nakazali nekatere možne rešitve pre-rih vprašanj.

V naslednjem enoletnem obdobju bo vodil Bančno sekcijo pred-sednik Zadružne kreditne banke iz Doberdoba Andrej Gergolet.

(s+r)

Vitovska Garganja končno priznana sorta

Deželno ravnanstvo za kmetij-stvo je pred kakim tednom sporočilo Pokrajinskemu kmetijskemu nadzorni-štvu, da je pristojni evropski urad sprejel odlok št. 3255 z dne 19. decembra 1994, s katerim dovoljuje s 1. septembrom 1994 zasaditev vinogradov s sorto Vitovska B in dokončno dovoljuje tudi sajenje sorte Chardon-nay B.

Ta odlok je Kmetijsko nadzorni-štvo že sporočilo vsem kmetijskim stanovskim organizacijam in tudi Konzorciju vin DOC Kras ter tržaški Trgovinski zbornici. Postopek za priznanje vitovske je trajal več let. Po-trebno je bilo namreč predstaviti po-trebno dokumentacijo, s katero so evropskim strokovnjakom predstavili to avtohtono kraško trto, ki je gotovo

ena najbolj zanimivih sort za naše po-dročje. Vitovska je zelo odporna proti suši in se odlikuje po velikih krila-tih grozdih s srednjedeblimi rumen-kastozelenimi jagodami, ki imajo na spodnji strani črno piko. Vino, ki ga pridobivamo iz tega grozdja, je kako-vostno, slamnato zlate barve, suho in s priokusom po mandeljnih ter z ne posebno izrazito aromo. To je vino s prijetno kislino in zmerno alkohol-nostjo in zelo harmonično, tako da lahko pri mizi spremlja ribe, nekatere juhe in bolj delikatno hrano. V zadnjih letih pa se je pokazalo, da je tudi vitovska primerna za staranje, čeprav smo doslej bili vajeni, da jo pi-jemo svežo.

Naloga Konzorcija kraških vin je, da bo sprožil postopek, da bi bila tu-di vitovska v najkrajšem času uvršče-na med vina z zaščitenim poreklom, kar bo gotovo omogočilo, da se bo to vino še bolj uveljavilo na tržišču. Upa-ti je torej, da bodo kraški vinograd-niki spet začeli zasajati vitovsko, to staro sorto, ki ima gotovo toliko do-brih lastnosti, da bi lahko ob teranu postala špica kraške vinske kulture in ponudbe.

SLOVENSKI CENTER ZA GLASBENO VZGOJO EMIL KOMEL

KONCERTNA SEZONA 1994/95

ponedeljek, 20. februar
Komorna dvorana SCGV
Drev. 20. sept., 85

ALOJZ GRADNIK V SAMOSPEVIH
Štefana Mavrija

nedelja, 12. marec
Stolna cerkev v Gorici

SAKRALNA GLASBA 20. STOLETJA
Ljubljanski madrigalisti
Matjaž Šček, dirigent

sreda, 22. marec
Kulturni dom v Gorici

CAMERATA LABACENSIS
Valentina Pavo, klavir
Stojan Kuret, dirigent

ponedeljek, 10. april
Komorna dvorana SCGV
Drev. 20. sept., 85

TAM GOR JE MOJA VAS
Ljudske pesmi beneških dolin
Priredil Daniele Zanettovich

sreda, 3. maj
Kulturni dom v Gorici

IGOR LAZKO, klavir
Rachmaninov, De Falla, Bartok

ponedeljek, 15. maj
Komorna dvorana SCGV
Drev. 20. sept., 85

SLOVENSKI SKLADATELJI
V Glasbenem ateljeju Emil Komel

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« -
Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954,
štev. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar,
Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni
in odgovorni urednik), Miro Oppelt,
Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij
Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst,
tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega
tiska v Italiji

no. »Kaj pa Jugoslavija?« je vprašal Ribnikar. »Trst ne bo nikdar jugoslovan-ski!«, je odvrnil Stuparich. Ribnikar je sodil, da je Stuparich namignil na mož-nost, da bi Trst lahko postal slovenski, in se je poslovil, ne da bi poglobil raz-govora. Ribnikar je o tem poročal Sancinu in dejal: »Če je tako, sem tudi jaz za svobodno in neodvisno Slovenijo!« Sancin mi je z vidnim zadovoljstvom govoril o Ribnikarjevem razgovoru s Stuparichem, tako da je sodil, da bi tudi on bil načelno za slovensko rešitev tržaškega vprašanja. Jaz pa sem mislil, da ne bo držalo, da bi bil Stuparich z zanikanjem možnosti, da bi kdaj Trst postal jugoslovanski, hotel tudi nakazati možnost, da bi Trst lahko postal slovenski. Kot bivši Stuparichev dijak na klasičnem liceju Dante Alighieri v Trstu sem dobro poznal sloves svojega profesorja in celih osem let tudi razrednika, sloves italijanskega patriota, iredentista, prostovoljca proti Avstro-Ogrski, an-tifašista in člana odporniškega gibanja, da bi mogel sprejeti Ribnikarjevo tol-mačenje smisla njegovega pogovora s Stuparichem.

Napotil sem se zato na obisk k prof. Stuparichu, da bi ga ob svoji vrnitvi v Trst pozdravil in se z njim pomenil o razmerah na Tržaškem. Stanoval je na temačni rebri v skromni sivi vili sredi zelenja blizu vojaške bolnišnice na Ulici Fabio Severo. Bil je sam doma. Kakor v šoli, tako je bil tudi v zasebnem življenju redkobeseden, zamišljen in zadržan. Ni imelo smisla, da bi se z njim menil o tem, kaj bi bilo, ko bi bilo, zato sem pogovor speljal na Svobodno tržaško ozemlje, ki je po podpisu mirovne pogodbe v Parizu postalo medna-rodno zajamčeno dejstvo. Stuparich je menil, da bo STO samo škodovalo spravi s Slovenci. Stare razprtije bi zavzele še večji obseg in škodovala sožitju z Jugoslavijo. Slovenija tedaj še ni bila mednarodni subjekt, zato je Stuparich ni omenjal. Na moje vprašanje, ali je za to, da se STO ne uresniči in naj se raje razdeli tako, da bi področje A pripadlo Italiji, Cona B pa Jugoslaviji, je odgovoril pritrdilno. Rekel sem mu, da z njim soglašam. Nisem utemeljil svo-gega stališča. Zame je postalo jasno, da se je Ribnikar motil.

Spoznal sem, da bomo Slovenci po izgubi Gorice dobili mednarodno-pravni priznani dostop do morja kot neobhodni temelj za doseg popolne suverenosti. STO je bilo zato treba razdeliti. Do tega je prišlo na osnovi tajne listine, priložene angloameriški izjavi dne 8. oktobra 1953. V tej tajni prilogi Velika Britanija in Združene države izjavljajo, da je razdelitev STO-ja **dokon-čna**, seveda v kolikor ne bi prišlo do morebitnih ozemeljskih sprememb, ven-dar samo sporazumno med obema prizadetima državama, to je Italijo in Ju-goslavijo. S tem je Slovenija tudi razpolagala z dostopom na morje.

Nastop službe v šolskem uradu ZVU

Po razgovoru s Sancinom in Stuparichem sem bil precej dobro informiran o situaciji v Trstu, da sem se še precej mirno, da ne rečem hladnokrvno, podal na bojno mesto v »Education Office«, to je v Prosvetni urad Zavezniške vo-jaške uprave v Trstu. Šef urada, angleški polkovnik Marshall me je prijazno sprejel. Naročil mi je, naj se o vseh zadevah v zvezi s slovenskim šolstvom posvetujem samo z njim. Dal mi je razumeti, da je slovenski odsek urada samostojen in enakopraven italijanskemu. Dostavil je, naj se najprej srečam z vodilnimi slovenskimi šolniki in se takoj lotim dela. Prednostni red dela: učbe-niki; sestava raznih komisij za namestitve učiteljev in profesorjev; inšpekcije na terenu. Pri slovesu me je prosil, naj se javim na običajno zaslišanje pri zavezniški policiji, ki mu je podvržen vsak nanovo nastavljeni uradnik.

Zasliševal me je angleški narednik, ki je dobro govoril italijansko. Po uvod-nih formalnostih me je vprašal, kako gledam na tržaško vprašanje. Odgovo-ril sem mu, da bi Trst moral pripadati Jugoslaviji. Mirno je to zapisal in mi dal zapisnik v podpis. Takoj sem se zavedel, da nekaj ne bo v redu. Kako naj bi drugače odgovoril zavezniškemu policaju, potem ko sem se po 17 letih emigracije vrnil v Trst, ki ga je leta 1945 jugoslovanska vojska v ostri borbi proti nacifašistom osvobodila?

(Dalje)